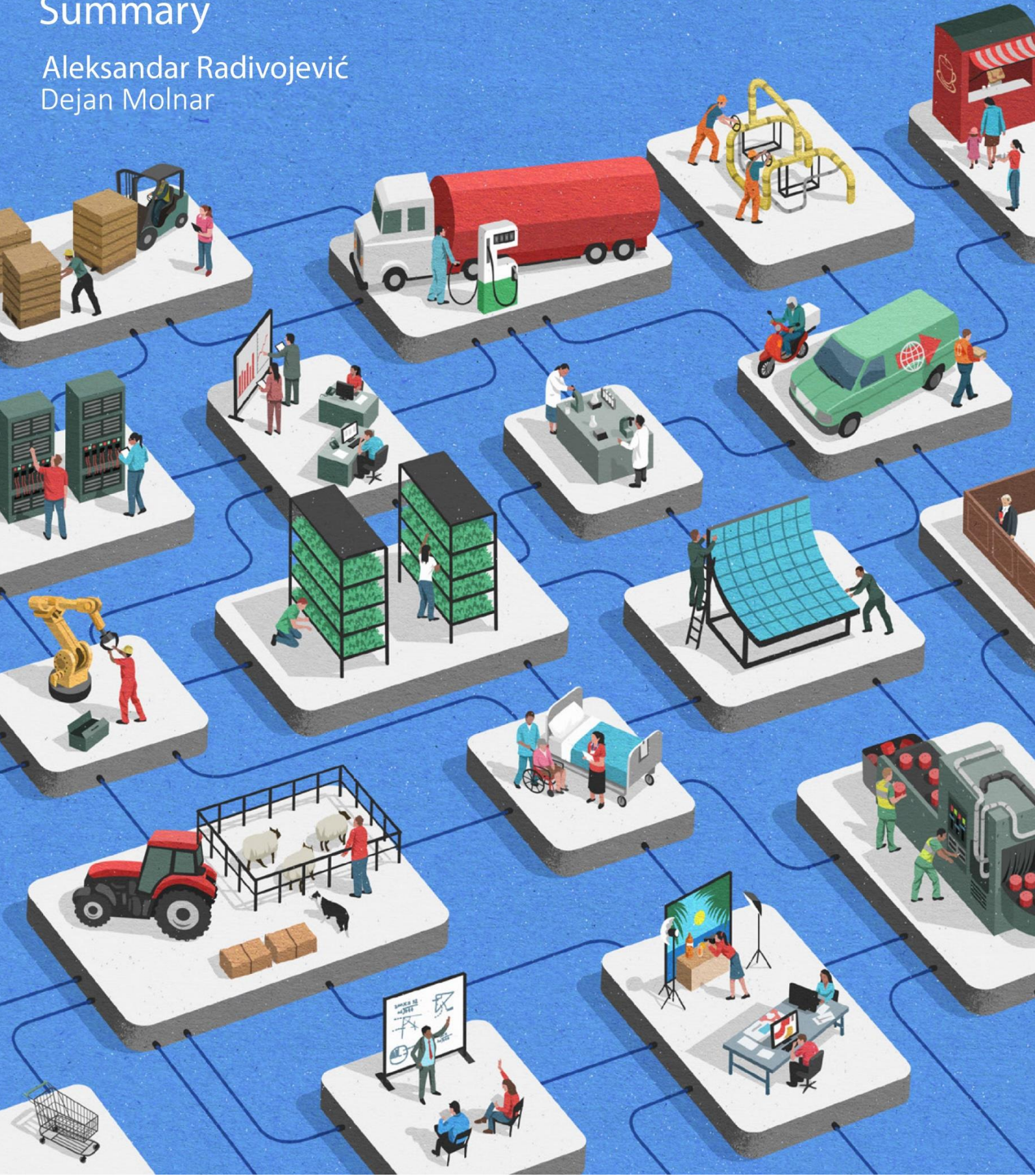

Future of Jobs Report 2023

Summary

Aleksandar Radivojević
Dejan Molnar

Izveštaj o budućnosti poslova Svetskog ekonomskog foruma (Future of Jobs Report) od 2016. godine prati uticaj četvrte industrijske revolucije, kao i ostalih aktuelnih mega trendova, na tržište rada. Izveštaj, pre svega, pokušava da ukaže na očekivane trendove na tržištu rada po pitanjima relativnih promenama u potrebama za različitim zanimanjima, neophodnim veštinama i načinima sticanja tih veština, kao i strategijama koje kompanije planiraju da sprovedu kako bi se ovim promenama prilagodile.

Izveštaj je baziran na odgovorima izvršnih direktora preko 800 kompanija, koje zajedno zapošljavaju 11,3 miliona radnika. Anketa je sprovedena u 25 zemalja sveta. Od ove godine i Republika Srbija učestvuje u istraživanju i pronašla je svoje mesto u ovogodišnjem izveštaju.

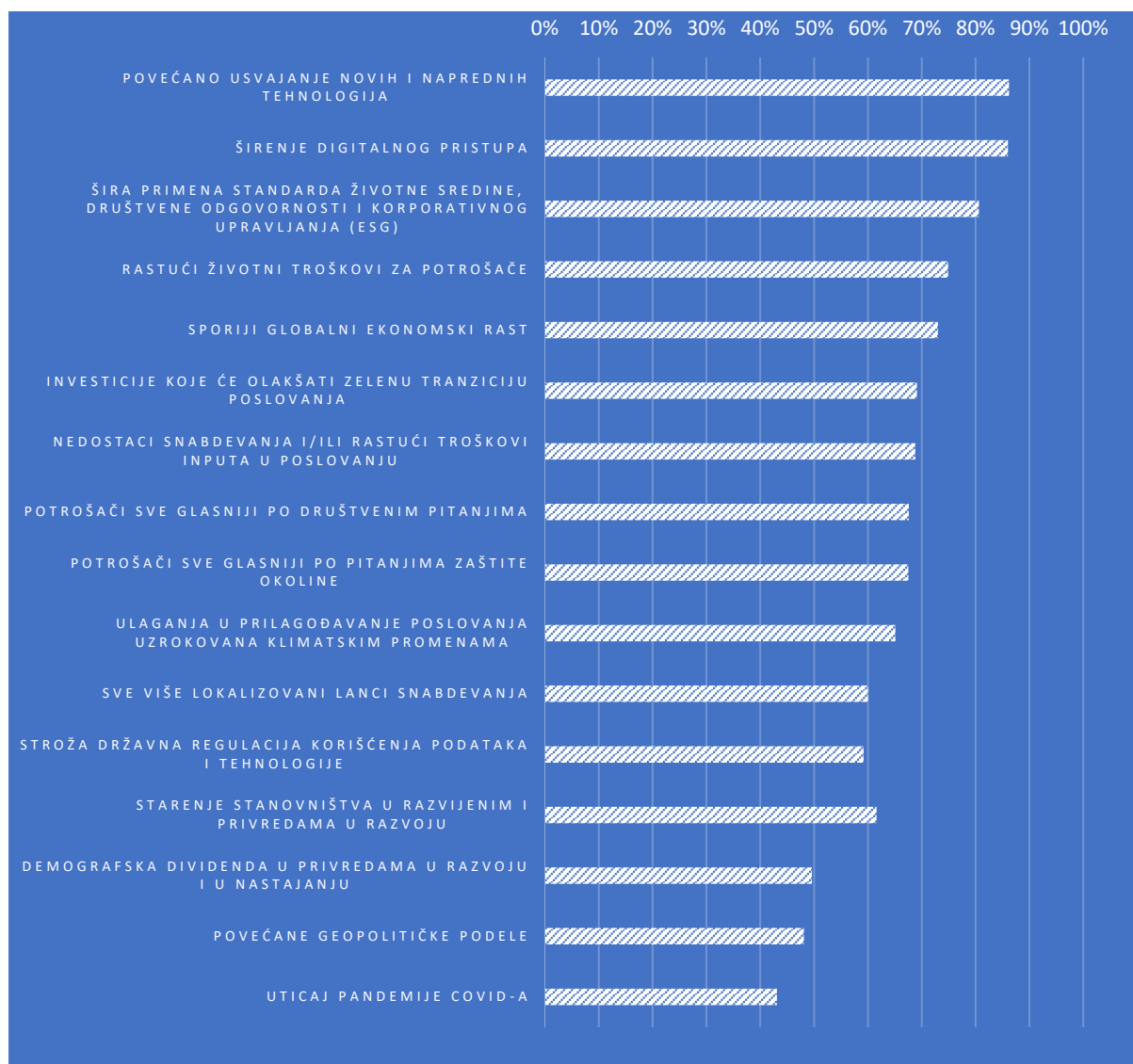
Kompletan izveštaj dostupan je na sajtu Svetskog ekonomskog foruma kao i na sajtu Fondacije za razvoj ekonomske nauke.

REZIME IZVEŠTAJA

Najveći procenat ispitanih kompanija (86,2%), kao i u prethodnim izveštajima, naveo je primenu postojećih i usvajanje i primenu novih tehnologija kao trend koji će uticati na transformaciju poslovanja kompanija i poslova. Širenje digitalnog pristupa, kao i šira primena standarda životne sredine, društvene odgovornosti i korporativnog upravljanja (ESG) u okviru kompanija, takođe predstavljaju trendove koji će imati značajan uticaj na poslove u budućnosti.

Makroekonomski faktori, pre svega rastući troškovi života i sporiji ekonomski rast takođe su označeni kao bitni faktori od strane ispitanih kompanija. Kao bitni faktori navode se i očekivanja kupaca u pogledu društvenih i ekoloških pitanja kao i problemi u snabdevanju i rastući troškovi inputa u poslovanju.

Tabela 1. Očekivani trendovi koji će uticati na transformaciju poslovanja i poslova, 2023-2027.

U okviru pomenutih trendova, ispitana preduzeća predviđaju najveće neto otvaranje radnih mesta pod uticajem ulaganja koja će olakšati zelenu tranziciju u okviru preduzeća, šire primene standarda životne sredine, društvene odgovornosti i korporativnog upravljanja (ESG) i sve veće lokalizacije lanaca snabdevanja.

Ključni trendovi koji će uticati na neto smanjenje poslova jesu sporiji ekonomski rast, nedostaci u snabdevanju i/ili rastući troškovi inputa u poslovanju, kao i rastući troškovi života građana.

Tabela 2. Očekivani uticaj trendova na poslove, 2023-2027.

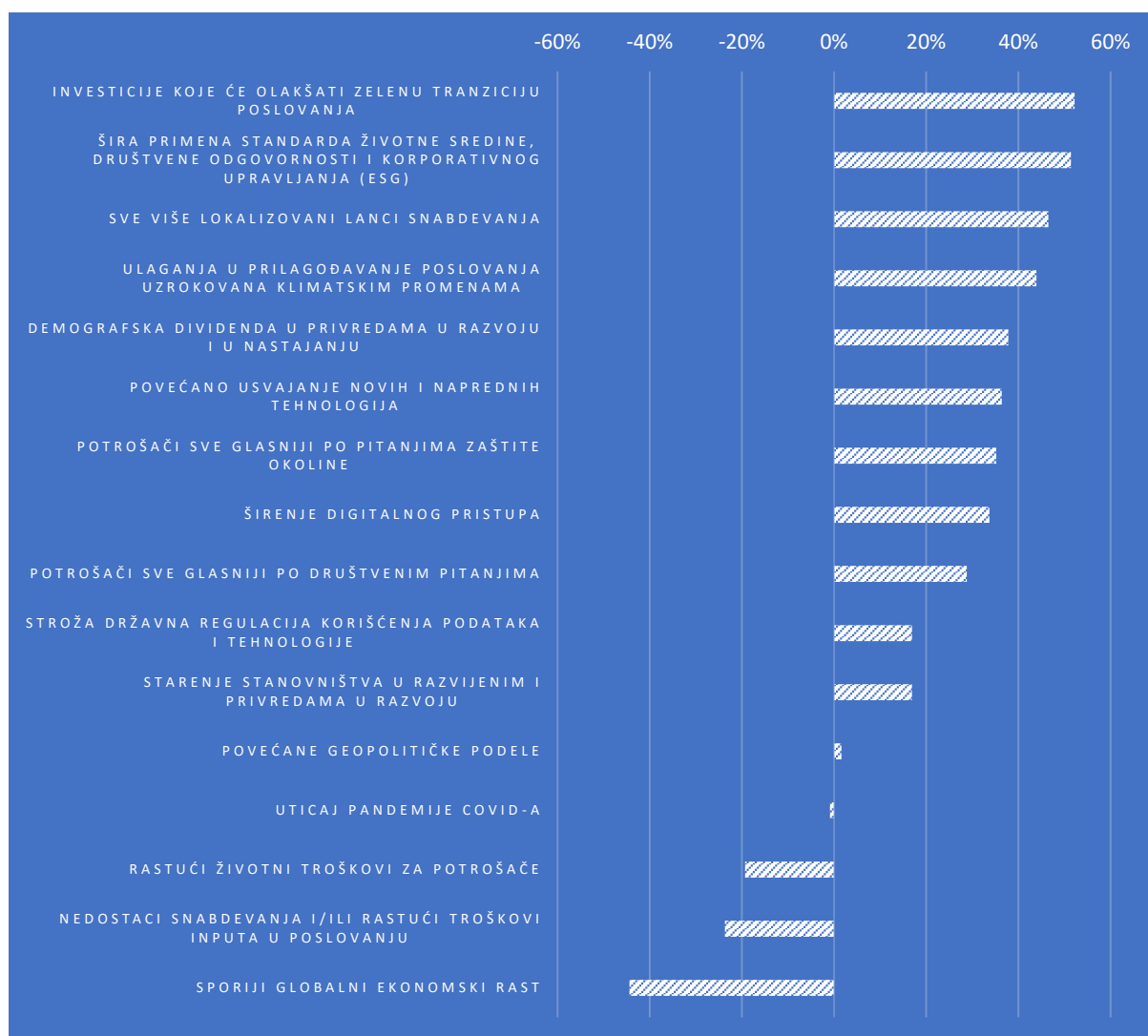

Tabela prikazuje razliku u procentima ispitanih kompanija koje su određeni trend naveli kao faktor koji će uticati na stvaranje novih poslova ili ukidanje postojećih. Na najjednostavnijem primeru, ukoliko je 80% kompanija navelo jedan trend kao kreator poslova u budućnosti, dok je 20% kompanija navelo isti trend kao faktor koji će uticati na gašenje poslova u budućnosti, tabela prikazuje procenat od 60%.

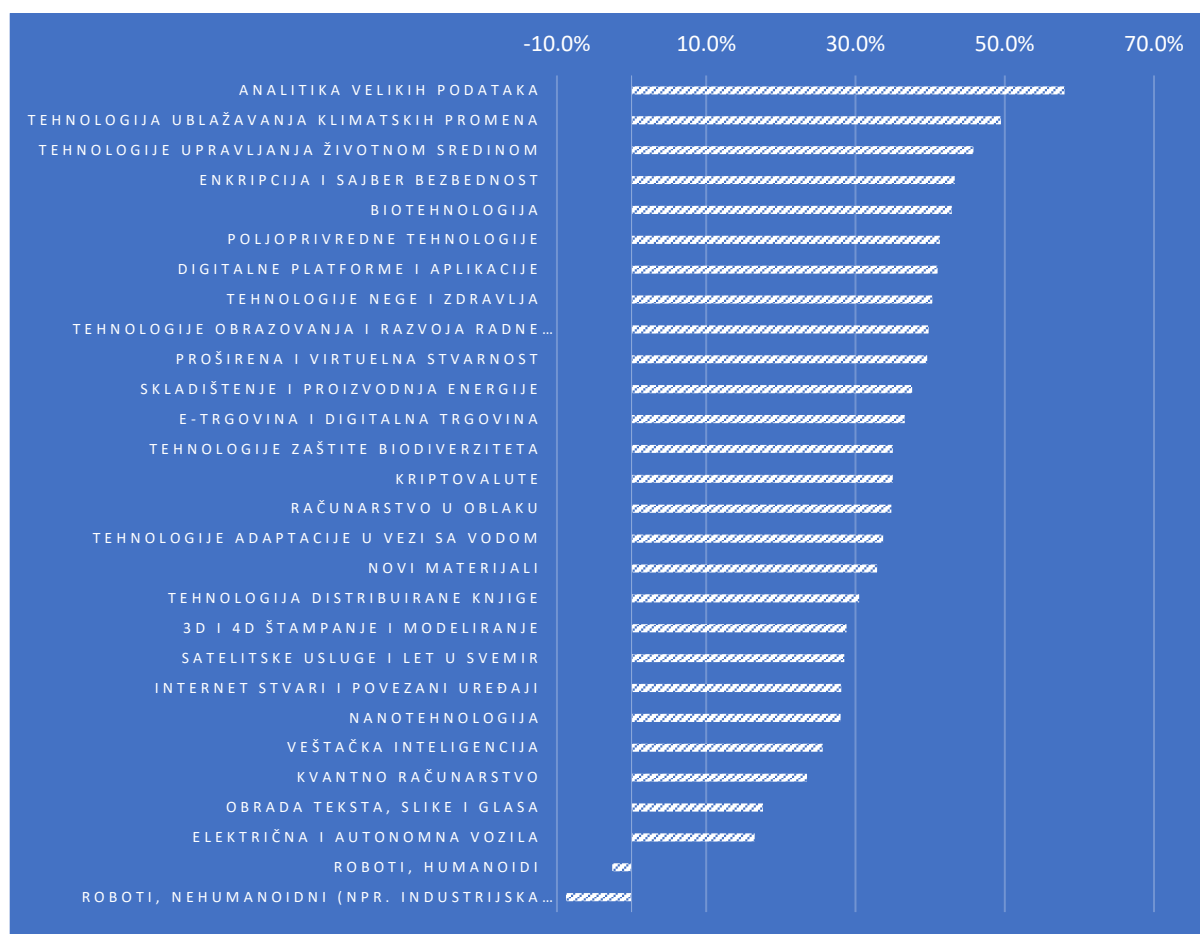
U okviru primene tehnologija, analitika velikih podataka, računarstvo u oblaku i razvoj veštačke inteligencije navedeni su kao najverovatniji trendovi koji će biti usvojeni u

kompanijama. Preko 75% ispitanih kompanija planira usvajanje ovih tehnologija u naredne 4 godine. Usvajanje tehnologija u oblasti robotike, električnih i autonomnih vozila i skladištenja energije najniže su rangirane, ali treba imati u vidu da preko 50% ispitanih kompanija planira usvajanje ovih tehnologija.

Većina ispitanih kompanija očekuje neto pozitivan uticaj tehnologija na tržište rada, odnosno veće stvaranje novih poslova pod uticajem tehnologija od "gašenja" poslova. Najveći pozitivan neto efekat u narednom period trebalo bi očekivati od strane tehnologije analize velikih podataka i tehnologija u oblasti zaštite životne sredine i klimatskih promena. Sa druge strane, samo od tehnologija vezanih za robotiku se očekuje negativan uticaj na stvaranje poslova.

Gledano prema celokupnom uticaju na tržište rada, najveći uticaj (i negativan i pozitivan) očekuje se od tehnologija u oblasti poljoprivrede, digitalnih platformi i aplikacija, e-trgovine i veštačke inteligencije. Ove tehnologije uticaće i na smanjivanje i rast poslova, sve navedene sa pozitivnim neto efektom.

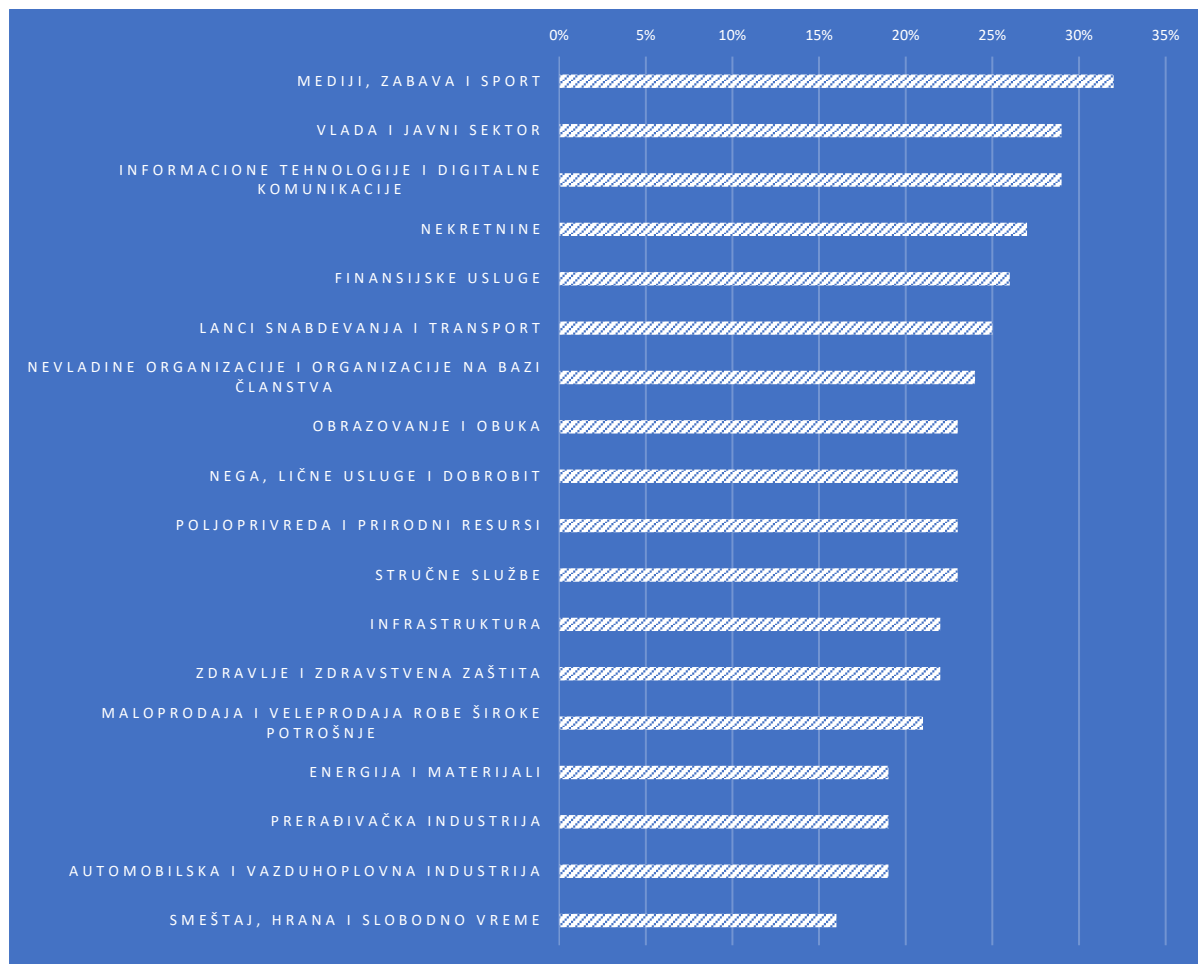
Tabela 3. Očekivani efekat usvajanja tehnologija na poslove, 2023-2027, procenat anketiranih kompanija, neto efekat

Naredna tabela prikazuje određene sektore privrede i očekivana kretanja u zapošljavanju i otpuštanju u ovim sektorima. Odnosno prikazani procenti prikazuju odnos ukupnih

procenjenih kretanja na ovom tržištu (i pozitivnih i negativnih) u sektoru u odnosu na trenutni broj poslova u ovom sektoru.

Tabela 4. Procena dinamike sektora u oblasti zapošljavanja, procenat ukupne zaposlenosti, 2023-2027

Automatizacija poslova usporila je očekivanja prethodnog istraživanja. Naime, rezultati istraživanja od pre dve godine predviđali su porast automatizacije poslova sa 33% iz 2020. godine na 47% u 2025. godini. Međutim, dostignuti nivo automatizacije u 2023. godini za samo jedan procentni poen veći je od onog iz 2020. godine (34%). Predviđana su takođe usporila, pa je prema aktuelnom izveštaju predviđanje da će 42% poslova biti automatizovano u 2027. godini.

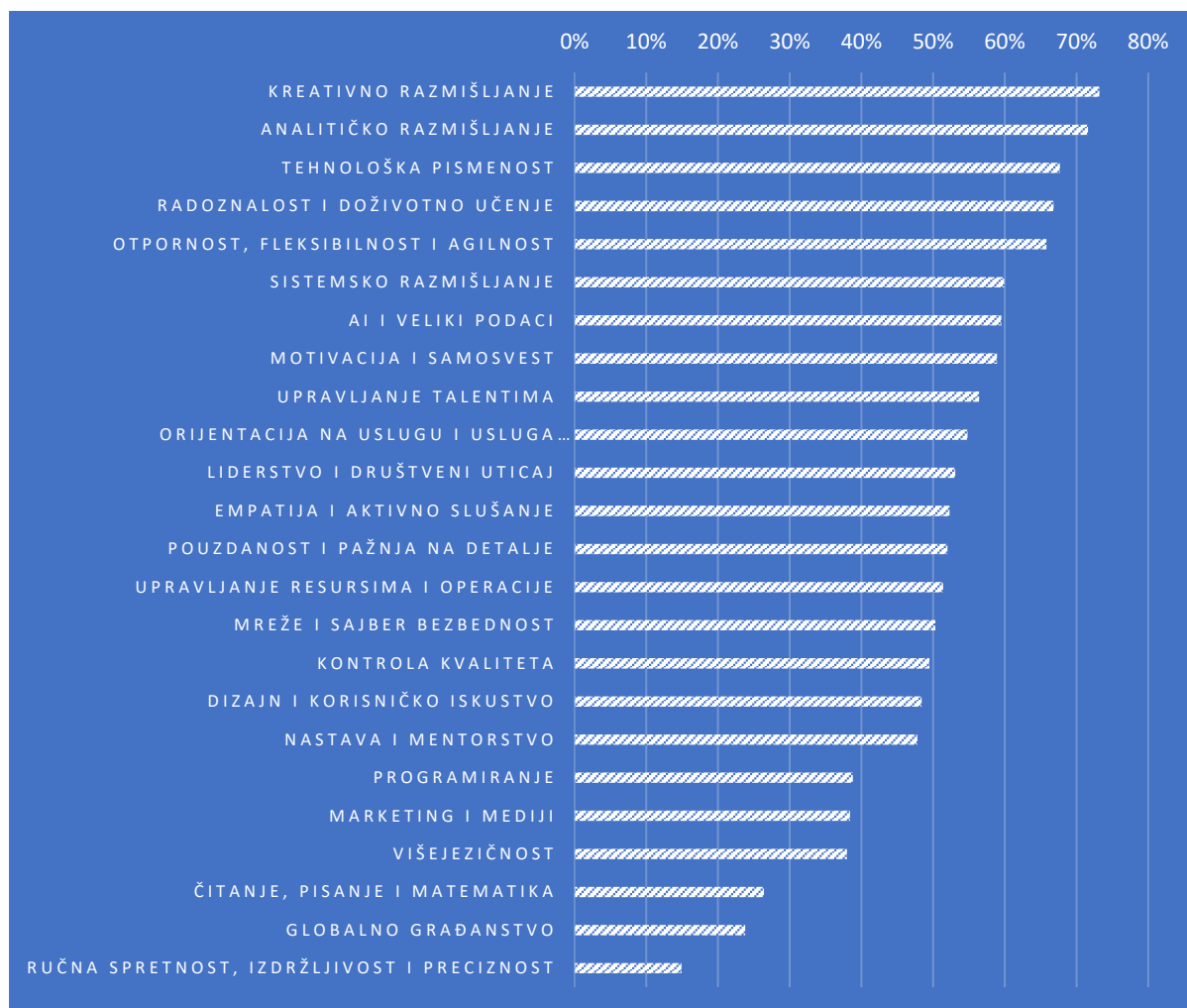
Kombinacija tehnoloških i makroekonomskih trendova, prema procenama ispitanika, uticaće na rast poslova i smanjenje poslova u određenim oblastima. Ovo se naročito odnosi na oblast obrazovanja, poljoprivrede i digitalne trgovine, u kojima se očekuje najveći apsolutni porast zaposlenosti.

Do 2027. godine očekuje se porast od preko 3 miliona novih poslova za predavače iz oblasti stručnog osposobljavanja i profesore na univerzitetima i visokim školama. U oblasti poljoprivrede očekuje se rast od preko 4 miliona poslova. Poslovima koje karakterišu

digitalne veštine, kao što su stručnjaci za e-trgovinu, stručnjaci za digitalnu transformaciju i stručnjaci za digitalni marketing i strategiju predviđa se rast od oko 2 miliona. Najveći gubici se očekuju u administrativnim ulogama i u tradicionalnim bezbednosnim, fabričkim i trgovačkim ulogama. Anketirane organizacije predviđaju 26 miliona manje administrativnih poslova do 2027. uključujući blagajnike, unos podataka, računovodstvo, knjigovodstvo i obračun plata, administrativne i izvršne sekretare, i drugo.

Poslodavci procenjuju da će 44% veština radnika biti poremećeno u narednih pet godina. Prema rezultatima istraživanja kognitivne veštine najbrže dobijaju na značaju, što odražava sve veći značaj složenog rešavanja problema na radnom mestu. Anketirana preduzeća navode da kreativno razmišljanje dobija na značaju nešto brže od analitičkog razmišljanja. Tehnološka pismenost je treća najbrže rastuća osnovna veština. U okviru istraživanja nema veština za koje je procenjen neto pad. Samo jedan broj preduzeća ukazuje na potencijalno smanjivanje značaja matematike, pismenosti i ručne spretnosti, izdržljivosti i preciznosti u narednom period.

Tabela 5. Veštine koje dobijaju na značaju

Više od polovine radnika imaće potrebu za dodatnom obukom ili prekvalifikacijom do 2027. godine. Za jedan broj njih procenjeno je da potrebne obuke neće biti ni dostupne do 2027. godine. Anketirane kompanije navode da ulaganje u učenje i obuku na poslu i automatizacija

procesa predstavljaju najčešće strategije koje će biti primenjivane u cilju prilagođavanja poslovanja očekivanim promenama.

Razvoj postojeće radne snage u okviru kompanija jedna je od osnovnih aktivnosti koje kompanije planiraju da sprovedu. Ispitanici izražavaju poverenje u razvoj postojeće radne snage, međutim, manje su optimistični u pogledu izgleda dostupnosti talenata u narednih pet godina. Ovi podaci ukazuju na potrebu za poslovima u obrazovanju i posebno prilagođavanju obrazovanja zahtevima tržišta, i iskazanim potrebama za veštinama.

Čak 45% preduzeća vidi finansiranje obuke za veštine kao efikasnu intervenciju dostupnu vladama koje žele da povežu talenat sa zapošljavanjem. Finansiranje obuka od strane države pozicionirano je iznad drugih aktivnosti koje država može da sprovede prema ovom istraživanju.

Tabela 1. Poželjne javne politike u cilju podrške dostupnosti talentovane radne snage

Finansiranje prekvalifikacija i usavršavanja	45.0%
Fleksibilnost prakse zapošljavanja i otpuštanja	33.3%
Poreski i drugi podsticaji za preduzeća da poboljšaju plate	32.9%
Poboljšanje školskih sistema	30.5%
Promene imigracionih zakona o stranim talentima	27.6%
Fleksibilnost u određivanju plata	24.2%
Promene zakona o radu u vezi sa radom na daljinu preko granica	19.1%
Izmene zakona o radu koje se odnose na rad na daljinu u istoj zemlji	17.6%
Promene zakona o radu koje se odnose na licenciranje zanimanja	15.2%
Dostupnost brige o deci za zaposlene roditelje	13.6%
Kvalitet ili pristup uslugama transporta	10.2%

Što se tiče Srbije, najveći procenat ispitanih kompanija smatra lokalizaciju lanaca snabdevanja kao osnovni faktor koji će uticati na stvaranje radnih mesta, praćen širenjem digitalnog pristupa. U skladu sa svetskim trendovima ulaganje u zelenu tranziciju, primenu ESG standarda, usvajanje novih tehnologija, i drugo, takođe su od bitnog značaja.

Kompanije koje su u Srbiji učestvovala u ispitivanju očekuju najveći broj novih radnih mesta na pozicijama analitičara podataka i projektnih menadžera. Značaj ove dve pozicije značajno odstupa od svetskog trenda iskazanog u ovom izveštaju. Kao i na svetskom nivou, očekuje se pad broja poslova na administrativnim pozicijama.

Potrebne veštine radne snage skoro u potpunosti odgovaraju globalnim trendovima. U Srbiji, kao i u ostatku sveta, kognitivne veštine imaju, i imaju, najveći značaj. Kao i na globalnom nivou, kompanije pre svega planiraju razvoj radne snage unutar kompanije i zadržavanje talentovane radne snage, dok na mogućnosti angažovanja talentovane radne snage na samom tržištu gledaju pesimistički.

Tri osnovne veštine, koje kompanije u Srbiji najčešće planiraju da razviju jesu kreativno razmišljanje, rukovođenje i društveni uticaj i analitičko razmišljanje.